

Mimojaderná dědičnost

- 1. Charakteristika mimojaderné DNA**
- 2. Charakter dědičnosti u různých organismů**
- 3. Aplikační oblasti organelové DNA**

Literatura

- 1. Brooker R.J. – Genetics, 2005. p.178**
  - 2. Snustad a Simmons – Genetika. Nakladatelství MU, 2009.**
  - 3. In: Buchanan B.B., Gruissem W., Jones R.L. (Eds.) Biochemistry and Molecular Biology of Plants, pp. 260–310, American Society of Plant Physiologists, Rockville, Maryland, 2000.**
-

Jaderná genetická informace

**□ Mendelistická dědičnost
Mendelovy zákony**

**□ Předpověď fenotypu podle
několika principů:**

- 1) dominantní a recesivní vztahy alel,**
  - 2) genové interakce,**
  - 3) vliv pohlaví,**
  - 4) vazba genů.**
-

Nemendelistická dědičnost

- 1) maternální efekt,**
  - 2) epigenetická dědičnost,**
  - 3) mimojaderná dědičnost =
cytoplazmatická dědičnost**
-

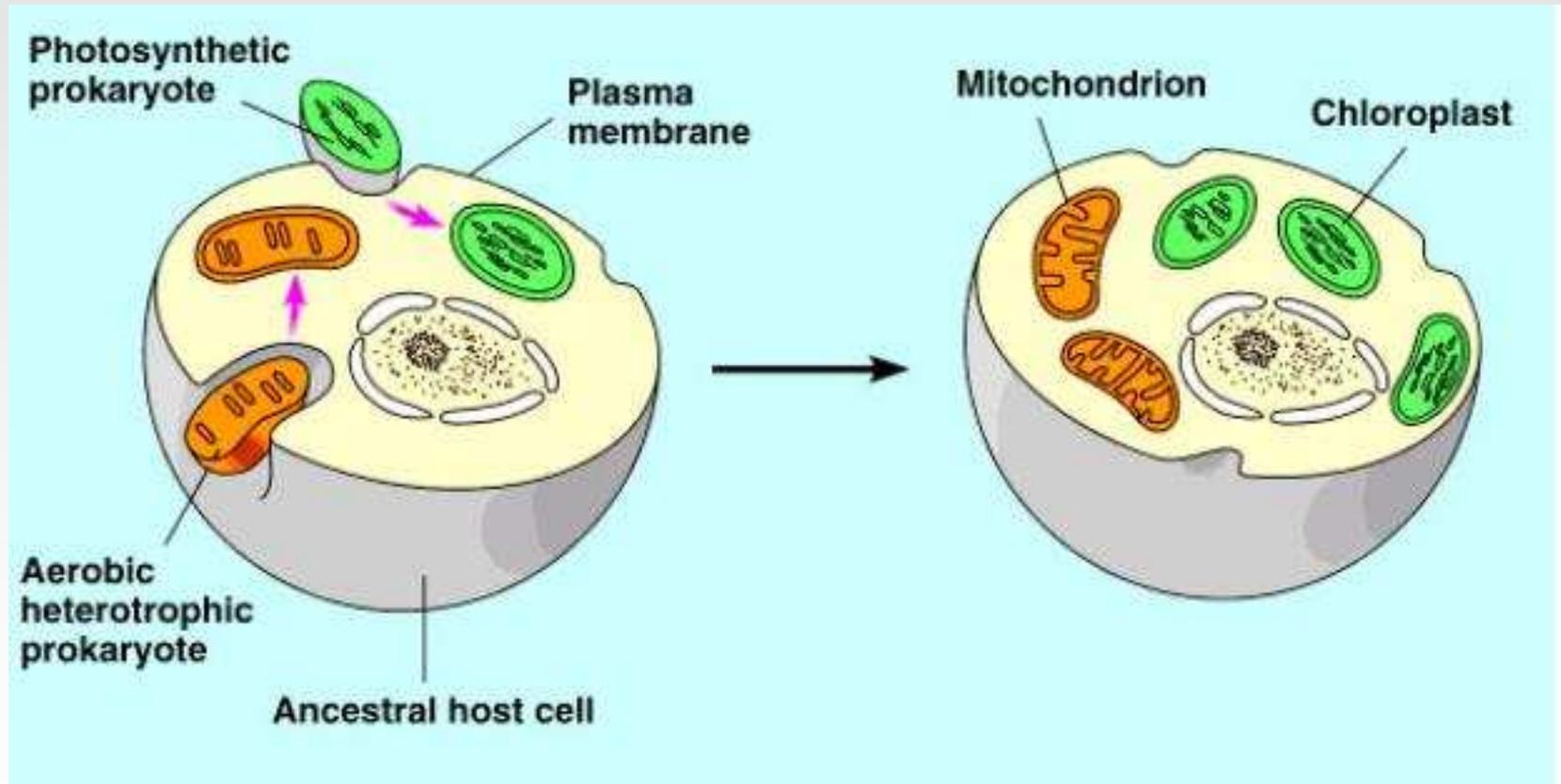
Mimojaderná dědičnost

- **Genetické složení mitochondrií a plastidů (charakteristika)**
  - **Způsob přenosu těchto organel (DNA, genů) na potomstvo**
  - **Příklady charakteru dědičnosti odlišné u různých organizmů**
-

1) *Genomy mitochondrií a chloroplastů jsou vyvinuté z endosymbiotických vztahů*

- **1883 Andreas Schimper** (1856-1901)
- **plastidy** vznikly z endosymbiotického vztahu mezi cyanobakteriemi a eukaryotickou buňkou.

- **1922 Ivan Wallin** (1883-1969)
endosymbiotický původ **mitochondrií**

- **1967 Lynn Margulis** (*1938)
The Origin of Mitosing Eukaryotic Cells
1981 Symbiosis in Cell Evolution

2) Mitochondrie a chloroplasty obsahují kružnicové chromozomy s mnoha geny

---

□ r. 1951 Y. Chiba

Barvení barvivem specifickým pro DNA

Izolace organelové DNA

Elektronová mikroskopie

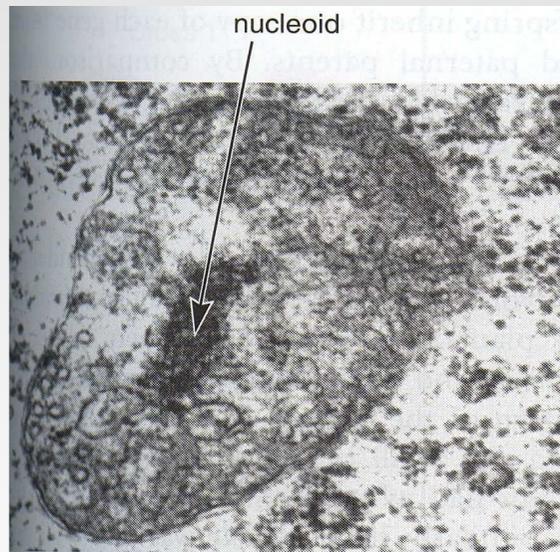
□ 70. a 80. léta 20. st.

Sekvenování organelové DNA

Rozmístění DNA v organele

Počty nukleoidů a molekul DNA v organelách

Druh	Organela	nukleoidy /organela	Celk počet molekul DNA/organela
Tetrahymena	mitoch	1	6-8
Obratlovci	mitoch	5-10	
Myš	mitoch	1-3	5-6
Vyšší rostliny	mitoch	20-40	
<i>Chlamydomonas</i>	chloropl	5-6	75
<i>Euglena</i>	chloropl	20-34	100-300
Vyšší rostliny	chloropl	12-25	asi 60 až 100

Sekvenování organelové DNA

Mitochondriální 1932 genomů

Houby 68 genomů

Saccharomyces cerevisiae, Schizosaccharomyces pombe, Candida albicans

Živočichové 1746 genomů

Caenorhabditis elegans, Danio rerio, Drosophila melanogaster, Xenopus laevis, Homo sapiens, Mus musculus, Macaca mulatta, Rattus rattus

Rostliny 36 genomů

Chlamydomonas reinhardtii (zelená řasa), Arabidopsis thaliana, Beta vulgaris, Brassica napus, Carica papaya, Nicotiana tabacum, Oryza sativum, Triticum aestivum, Vitis vinifera, Zea mays

---

Chloroplastový

168 genomů

[http://www.ncbi.nlm.nih.gov/genomes/GenomesGroup.
cgi?taxid=2759&opt=plastid](http://www.ncbi.nlm.nih.gov/genomes/GenomesGroup.cgi?taxid=2759&opt=plastid)

Velikost DNA

Mitochondriální

- **Řasy a protista** střední genom

Saccharomyces 75 kb

- **Živočichové** malý genom 16 – 17 kb
(méně než 1% bakteriálního chromozomu)

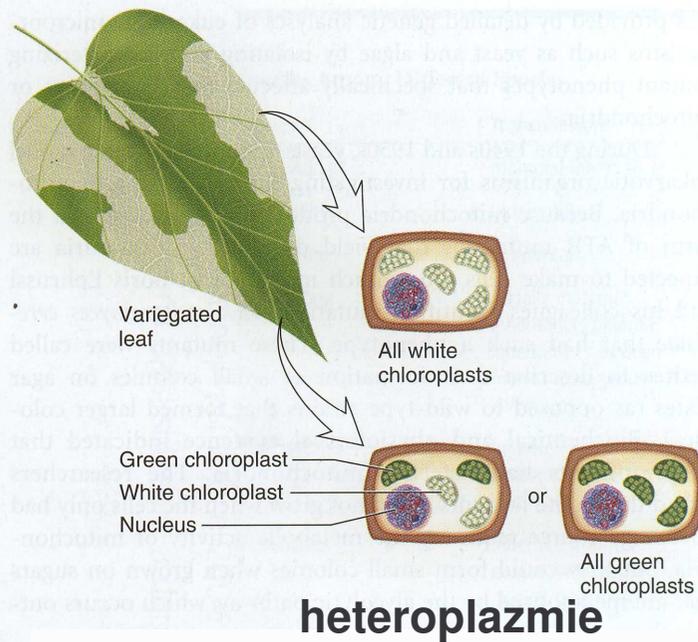
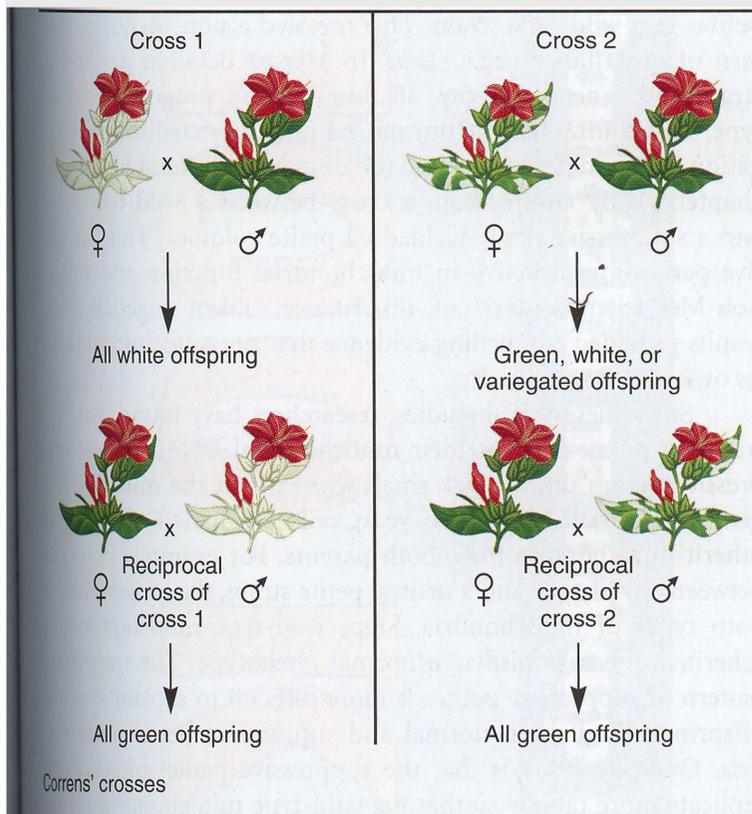
- **Rostliny** velký genom
200 – 2600 kb

Chloroplastová

- **Řasy** **Chlamydomonas** 200 kb
  - **Rostliny** 120 až 160 kb
-

Charakter dědičnosti organelové DNA

□ Carl Correns – pigmentace u *Mirabilis jalapa*

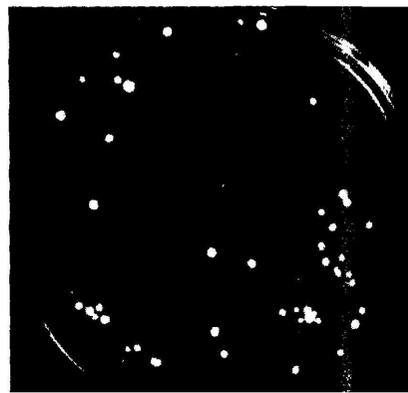
Kvasinky *Saccharomyces cerevisiae*

Boris Ephrussi (1901 -1979)

Normální kolonie

Petitové kolonie

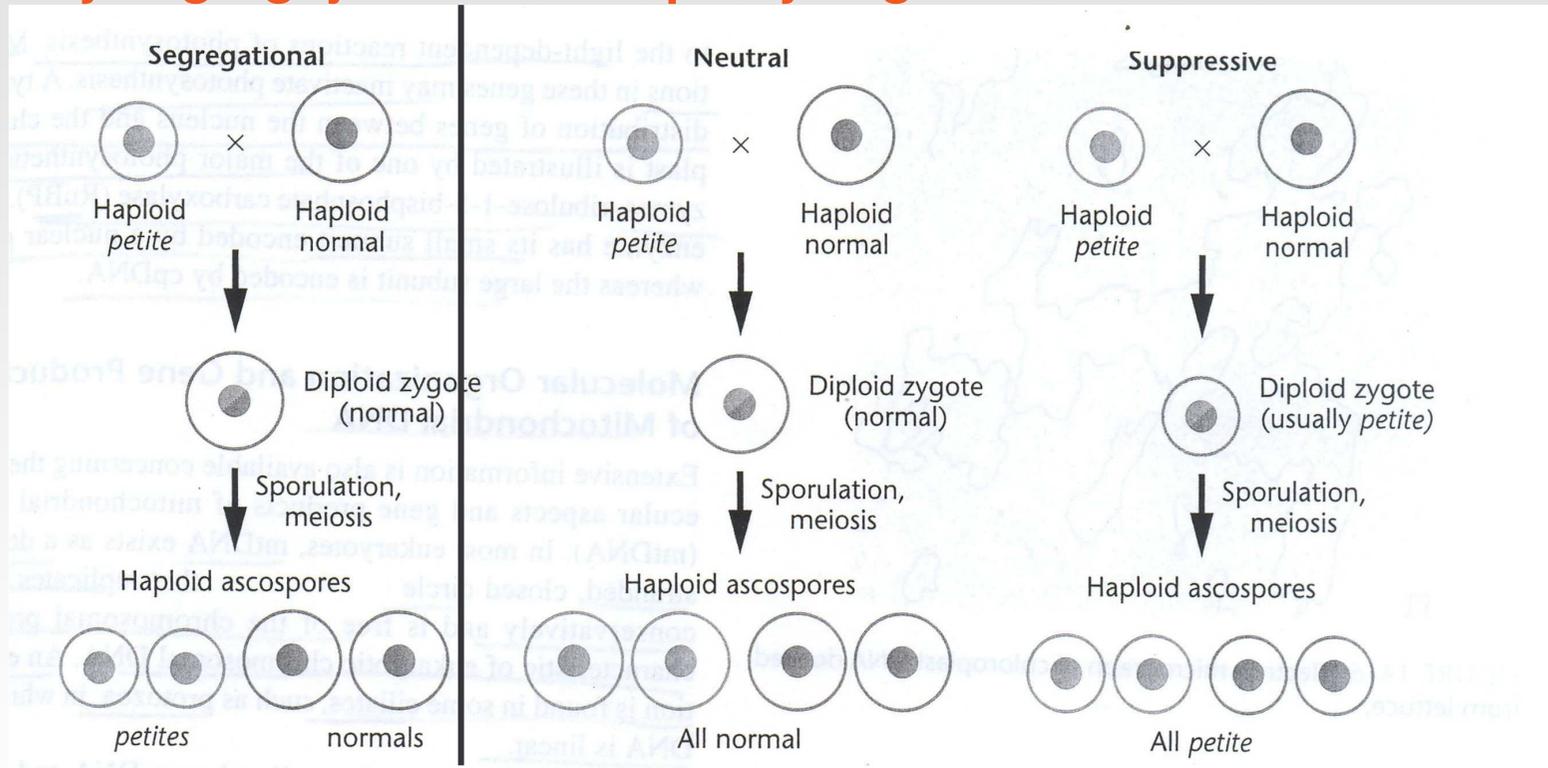
Zakladatel mitochondriální genetiky

„There are two kinds of genetics – nuclear and unclear“

Typ dědičnosti

Štěpení mendelistické   Štěpení nemendelistické
petity segregující   petity vegetativní

Podílejí se jiné geny než jaderné

Dědičnost biparentální

Neurospora crassa

1952 Mary B. Mitchell a Hershel K. Mitchell

Mutace *poky* = *mi-1* (*maternal inheritance*)

wt x *poky*   kolonie *wt*

poky x *wt*   kolonie *poky*

Dědičnost uniparentální - maternální

Zelená řasa *Chlamydomonas*

1954 Ruth Sager

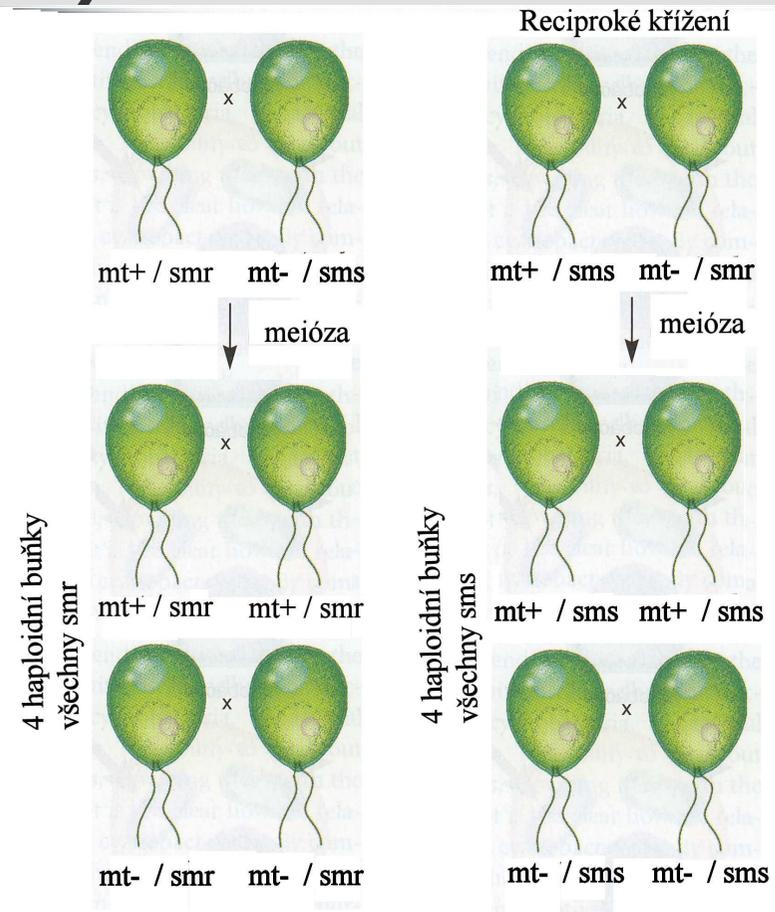
2 pohlavní typy mt^+ a mt^-
Mutace – rezistence
ke streptomycinu sm^r
citlivost ke strepto-
mycinu sm^s

Potomstvo:

genetická informace rodiče mt^+

genetická informace rodiče mt^- degeneruje

Dědičnost uniparentální

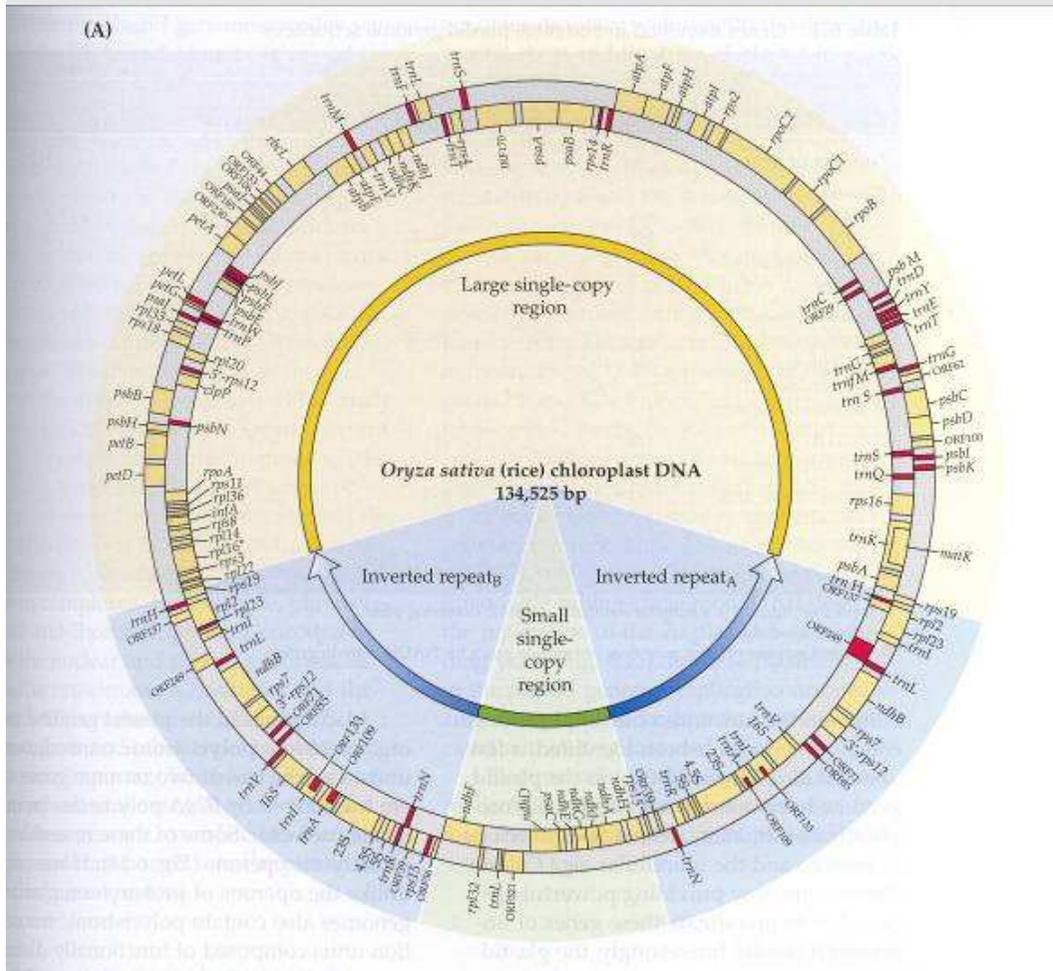
Způsob dědičnosti mitochondrií a plastidů se liší u různých druhů

Druh	organela	dědičnost
Savci	mitochondrie	maternální
Mlži	mitochondrie	biparentální
<i>S. cerevisiae</i>	mitochondrie	biparentální
Plísně	mitochondrie	obvykle maternální, <i>Allomyces</i> – paternální
<i>Chlamydomonas</i>	mitochondrie	po rodiči mt^-
<i>Chlamydomonas</i>	chloroplasty	po rodiči mt^+
Rostliny Angiosperma m.	a plastidy	maternální (u některých druhů i biparentální)
Gymnosperma m.	a plastidy	obvykle paternální

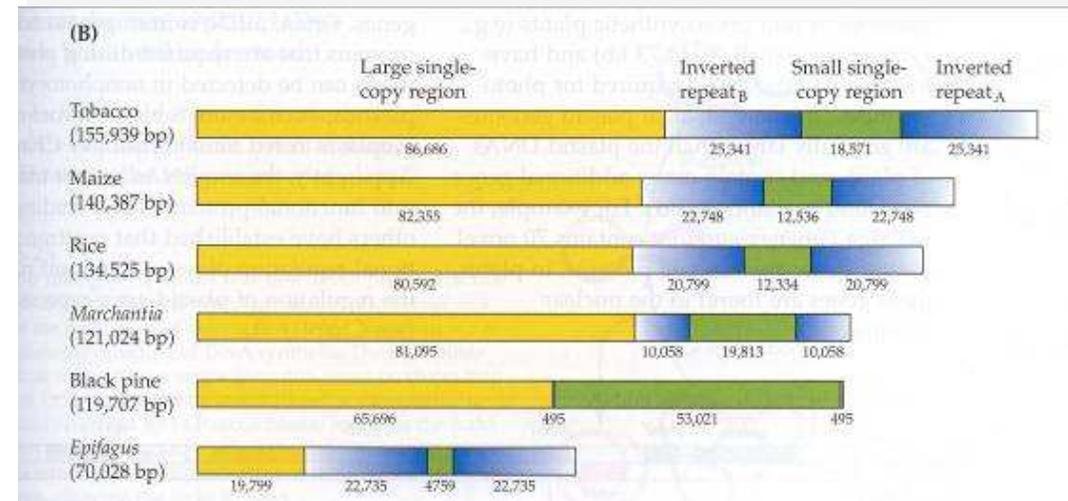

Molekulární organizace a genové produkty cpDNA

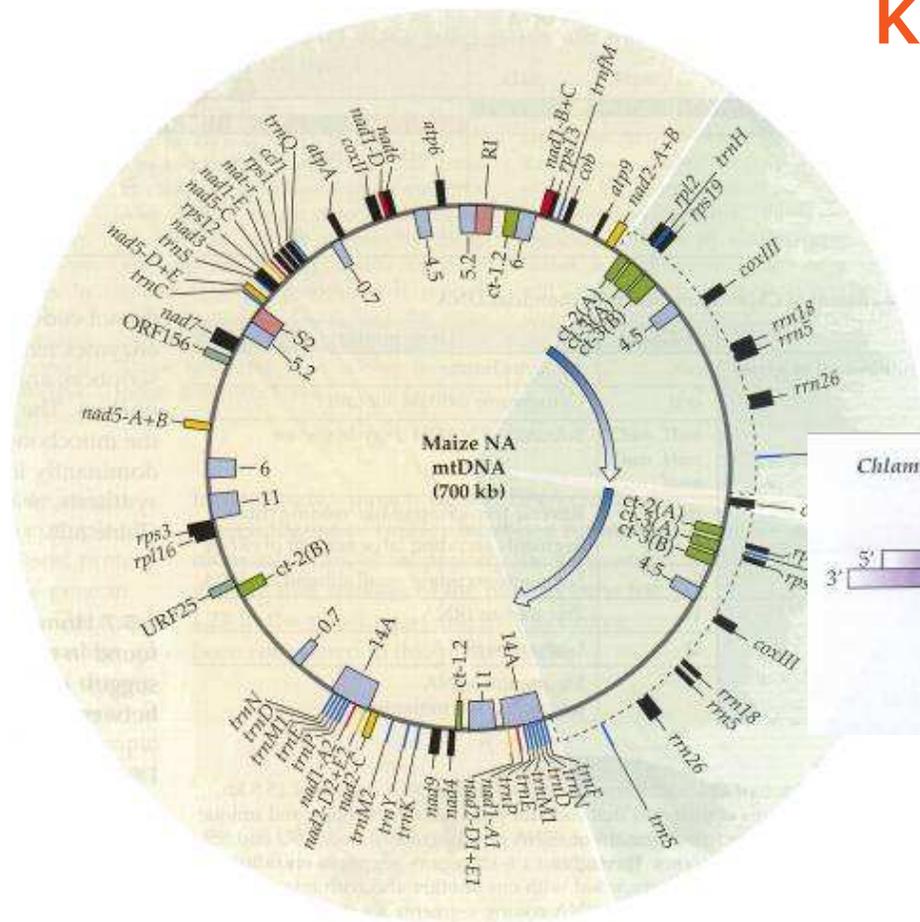
2 invertované repetice

Velká oblast jednokopiových genů
Malá oblast jednokopiových genů

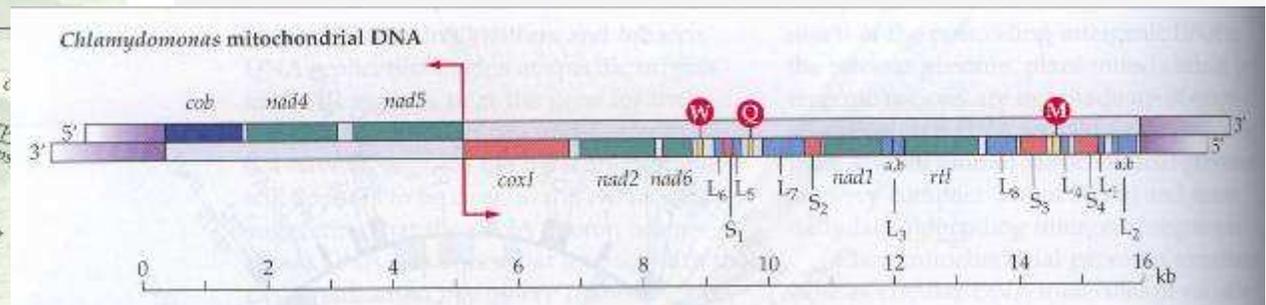

Molekulární organizace a genové produkty mtDNA

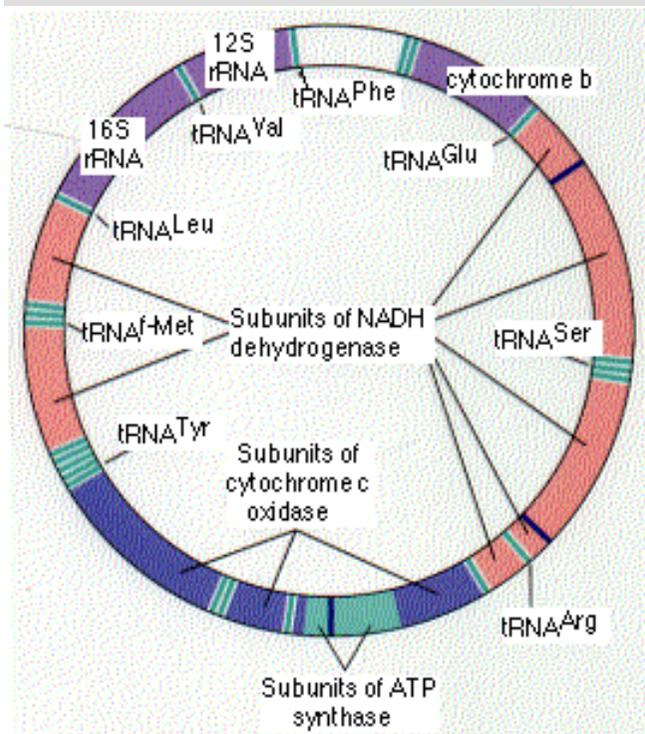
Kukuřice

Chlamydomonas

Lidská mtDNA

16 569 pb

2 geny pro rRNA pro translaci

22 tRNA pro translaci

13 genů pro polypeptidy

NADH dehydrogenáza (7 genů)

Cytochrom C oxidáza (3 geny)

ATP syntáza (2 geny)

Cytochrom b (1 gen)

Vlastní replikační aparát mitochondrií

Replikace → Transkripce → Translace

